

IMPORTANȚA METACOGNIȚIEI ÎN FORMAREA PROFESIONALĂ CONTINUĂ

CZU: 657:331.36

CĂPĂȚÎNĂ Sofia

Universitatea Cooperatist Comercială din Moldova, Republica Moldova

E-mails: capasofia@yahoo.com

Summary: *Recent researches target both theoretical approach of the metacognition concept aiming at its dimensions' demarcation, as well as the practical one in which the benefits of the development of metacognition skills specific to certain domains are being assessed. The possibility to know, control and adjust your own cognitive processes assumes developing metacognitive skills and has to be performed in with the cognitive development, in order to offer the students facilities which encourage an authentic, sustainable and autonomous learning.*

Keywords: metacognition, teaching, learning, assessment, strategy, shaping.

JEL Classification: M 41

Principalele condiții pe care trebuie să le îndeplinească interactivitatea în instruire ar fi *constructivismul* și *metacognitivismul*. O abordare *constructivistă* se bazează pe tehnicile de construcție a cunoștințelor, adică nu există cunoștințe autentice decât numai atunci când studenții înșiși le construiesc, elaborând răspunsuri la întrebările pe care și le pun singuri, adaptându-și comportamentul la situații imprevizibile cu care se confruntă în viață.

Pentru ca cunoașterea să devină metacognitivă, aceasta ar trebui să îndeplinească următoarele condiții:

- să pornească de la ideea că studenții sunt capabili să-și construiască cunoștințele și abilitățile;
- să creeze un cadru stimulativ pentru formarea cunoștințelor și abilităților, prin interacțiuni studenți-studenți, studenți-profesor și studenți-obiectul de învățământ;
- să diversifice toate etapele de cunoaștere funcțională: declarativă, procedurală și strategică [1, p.51].

Competența metacognitivă este rezultanta competențelor (cognitivă, investigațională, managerială, contabilă) se probează prin cunoștințe temeinice, prin priceperea și abilitatea de a se folosi de ele în desfășurarea unei anumite activități și de a obține rezultate apreciate de cei din jur.

Cercetările recente au vizat atât o abordare teoretică a conceptului de metacogniție, în vederea delimitării dimensiunilor sale, cât și una practică, de evaluare a beneficiilor aduse în dezvoltarea abilităților metacognitive specifice unor anumite domenii. Posibilitatea de a cunoaște, controla și regla propriile procese cognitive presupune formarea unor competențe de tip metacognitiv și trebuie realizată odată cu dezvoltarea cognitivă pentru a le putea oferi studenților instrumente care favorizează o învățare autentică, durabilă și autonomă.

Conceptul de metacogniție introdus de John Flavell în 1979 definea metacogniția drept „cunoașterea despre fenomene cognitive”, conștientizarea procesului de gândire: ce gândim, cum gândim puși în fața unei anumite sarcini sau situații și de ce gândim într-un anumit mod [3, p.906]. Metacogniția include și abilitatea de a monitoriza aceste procese.

Fernandez-Toledo și Salager-Meyer au elaborat o propunere pentru formarea profesională, bazată pe următoarele principii:

- context practic (a face): contextul social ar trebui punctul de pornire în elaborarea obiectivelor, textelor și simulărilor pe baza acestora;
- predare explicită (reflectare): introducerea sistematică și conștientă a unor meta-limbi, care îi ajută pe studenți să descrie și să interpreteze diferite moduri în care descoperă sensul;

- reflecție critică (reflectând): legarea sensului de contextele socio-culturale;
- practici transformate (a face): acest grup apără ideea de învățare prin a face, astfel încât noile cunoștințe sunt folosite pentru a reconstrui cunoștințele în moduri noi și contexte diferite [2, p.145].

Metacogniția este o îmbinare a unor procese cognitive implicite și explicite, poate fi predată și învățată explicit, dar utilizarea ei poate fi și implicită. Dacă metacogniția reprezintă abilitatea de a reflecta asupra a ceea ce faci sau nu faci și asupra a ceea ce știi sau nu știi, ducând la reflectarea critică și evaluarea gândirii, ceea ce poate duce la schimbări în modul de învățare, o pedagogie ce derivă din strategii de predare care facilitează dezvoltarea metacognitivă a studentului va duce nu doar creșterea performanței în învățare, ci și la îmbunătățirea întregii experiențe.

Metacogniția nu poate fi predată decât de profesori care practică metacogniția, și dacă este susținută și de cei care decid în ceea ce privește curricula diverselor discipline. Prin urmare, metacogniția ar trebui să fie asimilată de profesori și aplicată în metodele de predare-învățare, în elaborarea manualelor și practică zi de zi la toate disciplinele. Modelul metacogniției a lui Anderson vizează patru aspecte:

- pregătirea și planificarea pentru învățarea eficientă;
- evaluarea utilizării strategiilor și învățarea diferitelor strategii;
- monitorizarea strategiilor utilizate;
- selectarea și utilizarea anumitor strategii [5, p.56].

Hartman a stabilit următoarele aspecte ale metacogniției:

- metacogniția este gândirea despre gândire;
- ea permite conștientizarea și controlul asupra modului în care profesorii își gândesc predarea;
- aceasta le permite să-și ajusteze activitățile de predare în funcție de studenți, obiective și situație;
- metacogniția are o parte specifică unui domeniu și una generală;
- cele două tipuri ale metacogniției sunt: strategiile de management executiv, care intervin în planificarea, monitorizarea și evaluarea/revizuirea proceselor și produselor gândirii și cunoștințele strategice despre informațiile/ strategiile/ competențele deținute, când, de ce și cum se folosesc [4].

Intervențiile în vederea dezvoltării abilităților metacognitive pot fi grupate în două categorii: unele care vizează o abordare individuală și unele de grup. Intervențiile individuale implică auto-instruirea în ceea ce privește tehnicile de a face procesele gândirii mai vizibile. Abilitățile cognitive includ înțelegerea, reamintirea și soluționarea de probleme. Abilitățile metacognitive se referă la monitorizarea și corectarea procesului și produsului sistemului cognitiv.

Pentru predarea metacogniției Veenman și colaboratorii au identificat trei principii cheie:

- predarea metacogniției în timpul predării disciplinei în care este implicată;
- informarea studenților despre utilitatea activităților metacognitive pentru a-i încuraja să depună efortul suplimentar necesar;
- training pe o perioadă mai lungă pentru a asigura permanența activității metacognitive [1, p.29].

Beckman propune următorii pași pentru instruirea în metacogniție:

- ✓ descrierea strategiei;
- ✓ modelarea de către profesor a posibilităților de utilizare a strategiei;
- ✓ exersarea noii strategii sub îndrumarea profesorului;
- ✓ promovarea auto-monitorizării și auto-evaluării în utilizarea independentă a strategiei de către student;
- ✓ încurajarea utilizării strategiei în mod continuu și generalizat [5, p.59].

Metacogniția fiind unul dintre conceptele cele mai prolifere din ultimii ani, numărul studiilor care pornesc de la diverse teorii asupra metacogniției este extraordinar de mare. Metodele sau strategiile metacognitive care apar în cercetările ultimilor ani sunt:

- atenția selectivă;

- discuțiile în grup;
- generarea de întrebări;
- hărțile conceptuale;
- întrebări strategice;
- interogatoriul privind procesul gândirii;
- interviuri structurate sau semistructurate;
- jurnalul reflexiv;
- lectura reflexivă;
- listele de verificare;
- modelarea;
- mediile personale de învățare;
- plimbarea printre imagini;
- protocolul gândirii cu voce tare;
- reflecții asupra activității.

Analiza unei serii de studii pentru a întocmi o meta-analiză a cercetărilor privind strategiile metacognitive de predare, a permis gruparea acestor strategii în patru categorii: strategii de modelare, diagrame, exercițiul practic și strategii adiționale.

Modelarea s-a dovedit a fi cel mai des utilizată în cercetările empirice privind conștientizarea metacognitivă, fiind metoda prin care se prezintă studenților procedura ce trebuie urmată fiecare strategie, prin indici verbali și vizuali. *Diagramele* au fost utilizate în timpul întregii activități metacognitive (planificare, monitorizare și evaluare), îmbrăcând diferite forme: hărți, grafice, tabele. În cadrul *exercițiului practic*, profesorul ghidează modul în care studentul va utiliza o anumită strategie, prin intermediul exemplelor, demonstrațiilor și feed-back-ului. Pentru a fi eficiente, atât modelarea, cât și exercițiul practic trebuie realizate în mod constant.

Prezentarea strategiilor metacognitive de predare-învățare-evaluare menționate nu ține cont de această categorizare, ci se dorește a fi o trecere în revistă a principalelor strategii, se bazează pe descrierea modului de utilizare a strategiei și indicarea domeniilor în care a fost folosită, precum și pe identificarea eventualelor limite ale strategiilor.

În concluzie menționăm, că pentru identificarea și dezvoltarea abilităților metacognitive, pot fi utilizate următoarele strategii:

- observarea abilităților metacognitive duce la obținerea de informații despre strategii, metacogniție și motivație în sarcinile academice;
- selectarea de sarcini cognitive adecvate pentru utilizarea abilităților metacognitive;
- utilizarea unor instrumente cu proprietăți psihometrice adecvate diverselor populații investigate;
- utilizarea unei varietăți de metode calitative și cantitative pentru fiecare subiect.

Bibliografie:

1. Căpățînă S. Fundamente pedagogice ale formării profesionale inițiale a contabilului. Teză de doctor în pedagogie. Chișinău, 2013.
2. Fernandez-Toledo P.F., Salager-Meyer F. Knowledge. Literacies and the Teaching of Reading English as a Foreign Language. LIES 9 (2), 2009.
3. Flavell John, Metacognition and cognitive monitoring. A new area of cognitive-developmental inquiry. American Psychologist, 1979.
4. Hartman, H.J. Metacognition in learning and instruction. Theory, research and practice, Springer Science and Business Media, 2001.
5. Henter R. Metacogniția. O abordare psiho-pedagogică. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2016.